

מסורת הש"ס עם הוספות

(א) תוספתא פרק ג הי"ב ע"ש בהג' הגר"א, (ב) [נרכות כה. וס"ע וע' נדרים עב.], ג) [מוספ' פ"ג,] ד) [נ"צ קנא], ה) [ע' מוס' ב"צ ח: ד"ה פדיון], ו) קידושין ד' מ: [נ"ק יו.], ז) מס' ד"א פ' ית, ח) עיין ירושלמי ותוספתא סוף ביכורים, ט) עיין תוספתא פ"ב ה"ז, י) [וע"ע מוס' מולין לו. ד"ה אמר רבא וכו' שר"ת ענמו שכתב זה להאיה חור מזה ע"ש פירושו בסוגיא דהנא וע' מוס' עירובין סה: ד"ה אלקעטן] ועי' ע"ז לה. תורה' חדא, ס) דף כו: ד"ה למישתא.

הגהות הב"ח

(א) [מכת"י רש"י ד"ה וקא מומיב. ז"ל ד"ה והא קא מומיב]:

גליון הש"ס

גמ' א"א פ"מורד תורה. ע' ב"ב דף ח ע"ב מדה' פדיון שנים ע"ז דף יג ע"א מדה' ללמוד מורה: **שם אשה נמי.** ע' ב"ב ד' יג ע"א מדה' שגא'. ובסוגיה ד' ז ע"ב מדה' לא מהו ובגיטין ד' מה ע"ב מדה' לא מהו:

תורה אור השלם

א) וַיִּשְׁרֹף אֶת בֵּית יְיָ וְאֶת בֵּית הַמִּזְבֵּחַ וְאֶת כָּל בְּתֵי יִרְשָׁלָיִם וְאֶת כָּל בֵּית גְּדוֹל שְׂרָף בְּאֵשׁ: [מלכים ב' כה, ט]

ב) וַיַּחֲזִק לְמַעַן צַדִּיק יַגְדִּיל תּוֹרָה וַיֹּאדִיר: [ישעיה מב, כא]

ג) וְהַמִּלֶּכֶךְ מְדַבֵּר אֶל גְּחֹזֵי נַעַר אִישׁ הָאֱלֹהִים לֵאמֹר סִפְרָה נָא לִי אֵת כָּל הַגְּדֻלּוֹת אֲשֶׁר עָשָׂה אֱלֹהִישָׁע: [מלכים ב' ח, ד]

ד) בִּי כֹה אָמַר יְיָ בּוֹרֵא הַשָּׁמַיִם הוּא הָאֱלֹהִים יֵצֵר הָאָרֶץ וְעָשָׂה הוּא בּוֹנֶנָּה לֹא תִהְיֶה בְּרָאָה לְשִׁבְתָּ יֵצְרָה אֲנִי יְיָ וְאִין עוֹד: [ישעיה מה, יח]

ליקוטי רש"י

ה' חפ"ג. להראותםם ולפקותם אזניכם למען זדקו ולכך הוא מגדיל ומאדיר לכם תורה וישעיה מב, כא].
א"א מהא ליכא דמישמע מינה. דודאי ממתינן לאו כולה דוקא אלא חדא מינייהו דוקא או רישא או סיפא ומנא אידך אטו הויא ולא ידעינן הי מינייהו דוקא דנגמר מיניה [שבת קכא.]. **א**

תוהו ובראיה. כי לשנת ילרה [ושעיה מה, יח]. לא נכל הקצ"ה אמת האלץ להיות נלא ייסוצ אלא לשנת ילרה [נחגיגה ב:]. יולר האלץ לא על מוהו להיות ריקניה נכל אומה כי אס לשנת להיות זה ייסוצ ילרה [גיטין מא:]. לא נכל עולמו למוהו אלא לשנת להיות עסוקים צייטו של עולם [יבמות סב]. **פרשא דמתא.** פרט [הרובצן] סצינות העיר לשומר' ולדע מה היא לריכה [ב"ב ח. ועי' ברש"ש כאן]. **צורבא מרבנן.** נסור חריץ, כמו ציע' דלרצין נמסכת צלה (י). תלמיד חכם וקן לא קרי צורבא אלא הוהו מרבנן קרי ליה [תענית ד:].

הגהות וצינונים
א) בכת"י נוסף פ"יגו בה: **ב**) בכת"י נוסף **אִי את כל** (בבבקרא): **ג**) בכת"י הגירסא **אנן הכי קמייבעיא** לן כגון: **ד**) צ"ל שאני תלמוד שהתלמוד (דפר"י שלפני הצענוור): **ה**) איכא דגרסי אע"פ שהוא צריך לו, כלומר צורך גדול למוכרו (חי' הריטב"א, וכו"ה בכמה כת"י): **ו**) ג"א והמוכר [צ"ל ומוכר] וכ"א בשאלתות פרשה נח סי' ה) [גליון]: **ז**) בראשונים הנוסח ל"מיו"ל, (או ל"מיהדר): **ח**) צ"ל במטפחות חומשין (רש"ש): **ט**) בכת"י נוסף **בורסיא זוטא אבל דרגא לכורסיא אסיר. פירכא שב"ה** מותר וכו' [ראה חשק שלמה ועי' לעיל כו ע"ב בהגהות וצינונים אות ז]:

שלא התנו בשעה שמכרו אבל אם התנו מעיקרא כלומר בשעה שמכרו ד' טובי העיר במעמד אנשי העיר אפילו לדוכססיא שהווא פירשא דמתא שרי. א"ר יוחנן בני העיר שהלכו לעיר אחרת ופסקו עליו צדקה נתתן לעניי אותה העיר. רב הונא אותה עממה ומפרנסין בה עניי עירם. אבל יחיד שהלך לעיר אחרת ופסקו עליו צדקה נתתן לעניי אותה העיר. רב הונא חשק שלמה על רבינו חננאל (ב) לנאורה נראה דל"ל פירסא שגלה מותר לתמוך הצלי וכו' כל"ל ואולי דג' אחרת היה לרצונו נאמן וי"ע. צ) ז"ל נמורה ש"ד ממני' דיעבד וכו':

בני העיר פרק רביעי מגילה

לעשות מצית הכנסת צית המדרש: וישרף את בית ה' ואת כל בית גדול. צנזוראלדן כתיב: תסתיים. יס סימן: מותר לעשות בית המדרש. אלמא צית המדרש הו צית גדול: דיעבד. שמכרוהו כבר כדקתני מכרו תורה ומשום הכי מותר ליקח צדמיו ספר תורה שאס

לאו מה יקחו מהם כי קא מיצעיל לן למכור לכתחילה לכך: חומשין. ספר תורה שאין צו אלא חומש אחד: אבל לא נביאים וכתובים במטפחות ספר תורה^[א]. שמוריד המטפחות מקדושתן: במטפחות ש' חומשין. דקא מעלי לכו למטפחות: אבל במטפחות ספר תורה לא. אלמא אין משנין לכיונא זה אלא למעלה הימנה: אימא סיפא ולא חומשין במטפחות ש' ספר תורה. להא ירידה היא: (ה) וקא מוהיב דפא אהבריה. דף נגלל על חצירו: משום פשיעותא. שמה משימכור שז לא יקנה ומתוך כך יפסדו הדמים: כי קאמרינן דמנח לאיפרוקי. שכתוב כבר החדש צצית הסופר ואינו מעוכב אלא לתת לו דמים: אלא ללמוד תורה. להתפרנס צו כשלומד תורה וקס"ד דה"ה לקנות ספר תורה: שאינו צריך לו. שיש לו אחר: אינו רואה סימן ברכה לעולם. צאותן הדמים: שמכרו והותירו. מכרו אחד מן הקדושות הללו ולקחו ממקלט הדמים קדושה מעולה והותירו מהן: אבל גבו. מעות מן הצטר לנורך ספר תורה וקנאוהו ונותר צדן מן הדמים מותר להורידן שהרי עדיין לא צאו לשימוש קדושה חמורה: שאל התנו. על מנת לעשות רלונו מן הדמים: לדוכסוסיא. מפרש לקמן: כי התנו מאי הוי. הא דמי קדושה הן: ושעמא דהתנו. כשגצו לעשות רלונו וחפצנו ממותר הדמים: פרשא דמתא. בני העיר שזכרין אדם רוכב סוס שיהא להן מזומן לשולמו צעלימות למושל העיר כשילטרכו: נותנין. אותה לגבאי אותה העיר כדי שלא יתשדוס וחוריס למקומן מוצעים אותן מן הגצאים ומפרנסין זה עניי עירן

חצר

בני העיר פרק רביעי מגילה

כוותיה דרב פפי מסתברא. מהכלא משמע דהלכה כר' יהושע בן לוי לגבי דר' יוחנן מדמייתי ראיא דהלכה כרב פפי משום דרבי יהושע בן לוי קאי כוותיה אע"ג דרבי יוחנן פליג עליה^(א): **אבל** התנו ו' טובי העיר במעמד בו'. קשה דכיון שהתנו ו' טובי העיר צמעמד אנשי העיר למה לי להותירו וחמאי נקטיה והא אפי' צכל הדמים יכולין הן לעשות מה שיראו כדאמר לעיל אפילו למישתי ציה שיכרא ופרש"י^(ב) לקנות מן הדמים שכר לשמות ויש לומר דנקט והותירו לאשמועינן דאף צמותר צעי תנאי דסלקא דעתך דאס קנו מן הדמים דצר קדושה והותירו דמותר לעשות מן המותר כל מה שיראו אפילו צלא תנאי קמ"ל דלא:

רבי

למען צדקו יגדיל תורה ויאדיר ומ"ד תפלה דכתיב ^(א) ספרה נא ^(ב) הגדולות אשר עשה אלישע ואלישע דעבד ברחמי הוא דעבד תסתיים דר' יהושע בן לוי הוא דאמר מקום שמגדלין בו תורה דאמר ר' יהושע בן לוי בית הכנסת מותר לעשותו בית המדרש ש"מ: **אבל מכרו** תורה לא יקחו ספרים וכו': איבעיא להו מהו למכור ס"ת ישן ליקח בו חדש כיון דלא מעלי ליה אסור או דלמא כיון דליכא לעלווי עילוויי אחרנא שפיר דמי תא שמע אבל מכרו תורה לא יקחו ספרים ספרים הוא דלא הא תורה בתורה שפיר דמי מתני' דיעבד כי קא מיבעיא לן לכתחלה ת"ש^(ב) גוללין ס"ת במטפחות חומשין וחומשין במטפחות נביאים וכתובים אבל לא נביאים וכתובים במטפחות חומשין ולא חומשין במטפחות ס"ת קתני מיהת גוללים ס"ת במטפחות חומשין מטפחות חומשין אין מטפחות ס"ת לא אימא סיפא ולא חומשין במטפחות ס"ת הא תורה בתורה ש"ד ^(א) אלא מהא ליכא למישמע מינה תא שמע ^(ב) *מניחין ס"ת על גבי תורה ותורה ע"ג חומשין וחומשין ע"ג נביאים וכתובים אבל לא נביאים וכתובים ע"ג חומשין ולא חומשין על גבי תורה כרכינן והא קא יתיב דפא אחבריה אלא כיון דלא אפשר שרי הכא נמי כיון דלא אפשר שרי ת"ש דאמר רבה בר בר חנה א"ר יוחנן משום רשב"ג לא ימכור אדם ס"ת ישן ליקח בו חדש התם משום פשיעותא כי קאמרינן^(א) כגון דכתיב ומנח לאיפרוקי מאי ת"ש דא"ר יוחנן משום ר"מ ^(ז) אין מוכרין ס"ת * אלא ^(ב) ללמוד תורה ולישא אשה ש"מ תורה בתורה שפיר דמי דלמא שאני למוד ^(א) שהלמוד^(ז) מביא לידי מעשה * אשה נמי ^(ד) לא תהו בראה לשבת יצרה אבל תורה בתורה לא ת"ר לא ימכור אדם ס"ת אע"פ שאינו צריך^(א) לו יתר על כן ארשב"ג ^(א) דאפי' אין לו מה יאכל ומכר^(א) ס"ת או בתו אינו רואה סימן ברכה לעולם^(ב): **וכן** במותריהן: אמר רבא ד"ל"ש אלא שמכרו והותירו אבל גבו והותירו מותר איתיביה אביי בד"א^(א) שלא התנו אבל התנו אפילו לדוכסוסיא מותר ה"ד אילימא שמכרו והותירו כי התנו מאי הוי אלא שגבו והותירו טעמא דהתנו הא לא התנו לא לעולם שמכרו והותירו וה"ק יבד"א שלא התנו שבעה טובי העיר במעמד אנשי העיר אבל התנו שבעה טובי העיר במעמד אנשי העיר אפילו לדוכסוסיא נמי מותר

א"ל אביי לההוא מרבנן דהוה מסדר מתניתא קמיה דרב ששת מי שמיע לך מרב ששת מאי דוכסוסיא אמר ליה הכי אמר רב ששת פרשא דמתא אמר אביי הלכך האי צורבא מרבנן דשמע ליה מילתא ולא ידע פירושא ליישיילה קמיה דשכיח קמיה רבנן דלא אפשר דלא שמיע ליה מן גברא רבה. אמר רבי יוחנן משום ר"מ יבני העיר שהלכו לעיר אחרת ופסקו עליהן צדקה נותנין וכשהן באין מביאין אותה עמהן ומפרנסין בה עניי עירן תניא נמי הכי בני העיר שהלכו לעיר אחרת ופסקו עליהן צדקה נותנין וכשהן באין מביאין אותה עמהן ויחיד שהלך לעיר אחרת ופסקו עליו צדקה תנתן לעניי אותה העיר ר"ה גזר תעניתא על לגביה רב חנה בר חנילאי וכל בני מתיה רמו עלייהו צדקה ויהבו כי בעו למיתוי אמרו ליה נותבה לן מר וניזול ונפרנס בה עניי מאתין אמר להו תנינא ^(א) בד"א בשאין שם חבר

(מקום) אם מכרו תורה לא יקחו ספרים איבעיא להו מהו למכור ס"ת ישן וליקח בדמיו חדש. דייקינן ממתניתין דקתני אם מכרו תורה לא יקחו ספרים הא תורה (ב) דיעבד שרי. ומיבעיא לן לכתחילה מאי ואיתנין למיפשטה מהא דתנאי גוללין ס"ת במטפחות חומשין. וחומשין במטפחות נביאים וכתובים כו' ואסיקנא ליכא למשמע מינה. ת"ש **מניחין תורה ע"ג** תורה ותורה ע"א חומשין כו' ודחינן שאני הנחה דלא אפשר כמה דלא אפשר למכריה ולא ליתב דפא אחבריה אלא כשם שזכרין דפא אחבריה כך מניחין תורה ע"ג תורה. ת"ש **מהא אין מוכרין** ס"ת אפילו ישן ליקח בו חדש. ודחינן התם משום פשיעה שמא ימכר הישן ולא יודמן לו לקנות חדש. כי קא מיבעיא לן דמנח ס"ת לימכר מהו למכור ישן ולקנות מיד זה החדש. ת"ש **אין מוכרין** ס"ת אלא ללמוד תורה ולישא אשה ש"מ תורה בתורה שרי. ודחינן שאני תלמוד תורה דאמר מר גדול תלמוד שהתלמוד מביא לידי מעשה ולא איפשט בהדיא הלכך אין מוכרין ס"ת לכתחלה. ת"ר לא ימכור **אדם** ס"ת אע"פ שאין צריך לו יתר על כן ארשב"ג אפילו אין לו מה יאכל ומכר ס"ת או בתו אינו רואה סימן ברכה לעולם: פיסקא מכרו בית הכנסת לא יקחו רחוב וכן במותריהן. אמר רבא לא שנו שאם מכרו רחוב יקחו בדמים בית הכנסת וכן במותריהן. כלומר אם מכרו רחוב וקנו כנסת ונשאר מן הדמים לא יקנו אלא כנסת וכן כל השנוים במשמנתו לא שנו אלא אם מכרו והותירו אבל אם גבו מעות לקנות בית הכנסת וקנו בית הכנסת והותירו מן המעות מותר להן לקנות מה שרצוה. קתני מיהא אם מכרו רחוב לא יקחו אלא בית הכנסת כו' ומותבינן עליה מהא בד"א שלא התנו. ואוקימנא הכי בד"א

שהתנו בשעה שמכרו אבל אם התנו מעיקרא כלומר בשעה שמכרו ד' טובי העיר במעמד אנשי העיר אפילו לדוכססיא שהווא פירשא דמתא שרי. א"ר יוחנן בני העיר שהלכו לעיר אחרת ופסקו עליהן צדקה נותנין וחשבינא מביאין אותה עממה ומפרנסין בה עניי עירם. אבל יחיד שהלך לעיר אחרת ופסקו עליו צדקה נתתן לעניי אותה העיר. רב הונא חשק שלמה על רבינו חננאל (ב) לנאורה נראה דל"ל פירסא שגלה מותר לתמוך הצלי וכו' כל"ל ואולי דג' אחרת היה לרצונו נאמן וי"ע. צ) ז"ל נמורה ש"ד ממני' דיעבד וכו':